



# İSTANBUL GEZGİNLERİ

**Aksiyon 51 / 31.10.2015**

## **İSTİKLAL CADDESİ - 2**

**Galatasaray'dan Tünel'e**





## İçindekiler

Beyoğlu (Pera) .....	4
Galatasaray Lisesi .....	9
Aznavur Pasajı .....	10
Hazza Pulo Pasajı .....	10
Ayia Panayia İso Dion Kilisesi .....	12
Rejans .....	13
Saint Antoine Kilisesi .....	13
Nur-i Ziya Sokak .....	16
Casa Garibaldi .....	16
Cezayir Sokağı .....	17
Gül Baba Türbesi .....	17
Fransız Sarayı .....	17
Venedik Sarayı .....	18
Suriye Pasajı .....	18
Markiz Pasajı / Pastanesi .....	19
Santa Maria Draperis Kilisesi .....	20
Asmalı Mescit .....	21
Botter Han .....	21
Narmanlı Han .....	22
Kırım Kilisesi .....	25
Fotoğraflar .....	26

## Beyoğlu (Pera)

Bundan yüzlerce yıl önce İstanbul için 'karşı' denilince akla gelen yer Kadıköy değildi, Üsküdar da değildi, Bostancı hele hiç değildi. İstanbul'un 'karşısı' eski ama çok eski İstanbullular için Galata ve çevresi idi. Galata Surları'nın dışında da bağlar bulunmaktaydı: Peran Bağları ya da kısaca Pera. Pera, yani İstanbul'un 'karşı' yakası.

İstanbul'un Osmanlılar tarafından fethedilmesinden sonra da değişen çok bir şey olmadı bu bölge için aslında. Uzun yıllar bağlık, bahçelik kaldı Pera. Zamanla Galata Sarayı ve Ağa Camii çevresinde ufak tefek mahalleler oluşmaya başlamıştı. Pera isminin Beyoğlu ismine ne zaman döndüğü hakkında kesin bilgiler bulunmamakla birlikte, bölgeye bir beyin oğlunun bir konak yaptırarak yerleşmiş olmasından dolayı Beyoğlu denildiği kesin gibidir. Hangi bey oğlunun yerleştiği konusunda da iki rivayet bulunmaktadır. Bunlardan ilki Trabzon'un II. Mehmet tarafından fethedilmesinden sonra Trabzon Rum İmparatorluğu'nun prensi Aleksios Komnenos'un müslümanlığı kabul ederek Pera'da bir konak yaptığına dairdir; ikincisi ise Kanunu Sultan Süleyman zamanında Venedik elçiliğı yapan Andrea Gritti'nin oğlu Luigi Gritti'nin konak yaptırıp Pera'ya yerleştiğini söyler.

Beyoğlu'nda asıl değişim yabancı devletlerin sürekli elçilik kurmaları ile başladı. İlk önce Fransa, sonrasında da diğer Avrupalı devletler birer ikişer elçilikler açmaya başladılar. Bu elçiliklerin binaları için tercih ettikleri bölge ise Beyoğlu'ydu. Elçiliklerin burada açılması ile ister istemez elçilik çalışanları buralarda yaptırılan konutlara yerleşmeye başladılar ve alışageldikleri yaşam tarzlarını sürdürebilecekleri bir çevre oluşturmaya başladılar. Yapılan ticari anlaşmalarla birlikte İstanbul'a gelen levantenlerin de yerleşim için seçtikleri bölge yine Beyoğlu idi zira elçiliklerine yakın olmak, yaşam tarzlarına yakın bir muhitte yaşamayı tercih ediyorlardı. Açılan kafeler, restoranlar, tiyatrolar Beyoğlu'nun çehresini değiştirdi. Yirminin üzerinde dilde gazeteler yayınlanıyordu. Özellikle 19.yy'da Beyoğlu herhangi bir Avrupa başkentinden farksız bir hale gelmişti.

Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılıp Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ile birlikte imtiyazların kaldırılması levantenlerin birer birer İstanbul'dan ayrılmasına neden oldu. Ayrıca elçilikler de yeni başkent Ankara'ya taşınmıştı. Bu değişim Beyoğlu'nun çehresinin tekrar değişmesine neden olmaya başladı. Varlık Vergisi, 6-7 Eylül, Kıbrıs sorunu gibi bazı olaylar da Beyoğlu bölgesinde yoğunlukla bulunan azınlıkların hem buradan hem İstanbul'dan ayrılmalarına neden olmuştu. 1980'lere gelindiğinde ise Bedrettin Dalan'ın belediye başkanlığı döneminde Tarlabası Bulvarı'nın açılması için Tarlabası'nın Beyoğlu'ndan ayrılması Beyoğlu'nun eski günlerine vurulan son darbe olmuştu. Uzun bir süre küskün kalan Beyoğlu, son dönemde yapılan çalışmalarla tekrar hareketlenmeye başladı. Bu hareketlenme olumlu mu sonuçlanacak, olumsuz mu bekleyip göreceğiz..

Burada sözü Nilgün Avan'a bırakıp Beyoğlu'nu bir de onun kaleminden okuyalım.

## BEYOĞLU

İstanbul Gezginleri olarak bu seferki gezimizi 4 Mayıs'ta Beyoğlu - Taksim güzergahında gerçekleştireceğiz. Keşif turlarına çıktığımda tesadüfen karşılaştığımız eski dost, ahbap, komşu ve esnafla yaptığım görüşmeler beni çok heyecanlandırdı, duygulandırdım hatta ağlattı... Şehir uzmanları, yazar - çizerlere göre 1950'lerden sonra "bir takım nedenlerden" dolayı levantenlerin, ekaliyetin İstanbul'u; gayrimenkullerini ve bankalardaki paralarını bile bırakarak terk edip gittikleri Beyoğlu benim memleketim... Doğduğum, büyüdüğüm, ilk gençliğimi yaşadığım, benim bugünkü anlayışımda büyük katkısı olan okul, giyim-kuşam ve sosyal yaşamda her anlamda ilkleri yaşadığım güzelim Beyoğlu...

Uzun yıllar çok görkemli ve şaşalı hayatların yaşandığı , ben daha doğmadan önce onarılmaz acılar yaşayan Beyoğlu'nda yaşamak o zamanlar bir başka güzelmiş, o zamanın aydınına göre 1950'lerden sonra yozlaştığı , kozmopolit bir yer olduğu söylenen Beyoğlu'ndaki

yaşamın biraz ucundan yakalamış olmamın sevincini de yaşamıyor değilim...Beyoğlu'nun kıymetini oralardan ayrıldıktan sonra öğrendim ne yazık ki!

Hala bir ayağımın oralarda olduğu güzelim Beyoğlu'nda bizden farklı olduğunu sezdiğimiz ama kim olduğunu daha sonraları öğrendiğimiz insanlara matmazel, madam, mösyö diye hitap ettiğimiz, cuma günleri din dersimizi sona saate alan öğretmenimize; Olga'nın, Hirsto'nun, Koço'nun, Pandelli'nin neden derse girmediklerini sordüğümüz, bazı günlerde annemin bakkaldan 15-20 yumurta aldırıp soğan kabuğunda kaynattığı ve Beyoğlu "Üç Yıldız" şekerisinden alınan şekerlerle Madam Meriler'e, Madam Ayganuşlar'a gittiğimizde onların nasıl oluyor da Sason'lu, Kayserili, Sivas'lı olduklarını aklımın almadığı günlerdi. Sabahın 7'sinde açılan Grundig marka, önü keten kumaşlı tuşlu radyodan "Ya devlet başa ya kuzgun leşe" adlı tiyatro oyunun yasaklanmasını, bir de zaman zaman Tepebaşı'ndan gelen "Olur mu böyle olur mu? / Kardeş kardeşi vurur mu? / Kahrolası diktatörler bu dünya siz kalır mı?" diye yüksek sesle marş söylenen marşı aklım almazdı.

Tabi ki aklımın aldığı şeyler de vardı. Mesela bakkal alış-verişi bana aitti. Balık pazarında manavlık yapan babama sefer taşı ile yemek götürme görevi bana ve erkek kardeşime aitti. Annemin özenle sulu cinsinden hazırlayıp sefer tasına koyduğu yemeği alır bin bir tembihle yola koyulurduk: 'Aman kızım Kamer Hatun'un önünden geçerken Fatiha okumayı unutmayın, akıllı gidin akıllı gelin' tembihlerini bazen can kulağı ile dinlerdik ama bazen de üşendiğimiz için İngiliz Konsolosluğu'nun bugünkü kapısının olduğu yerden erkek kardeşimle siviştığımız da olmuştur. Sonra ver elini Kasımpaşa, Tarlaabaşı, Dolapdere, Cihangir. Tekrar akşam yemeği... Babam o güzelim yemeğini yemiş, nargilesi yanı başında büyük bir keyifle taburesine oturmuş nargilesini fokurdattırken, biz eğer Aynalı Pasaj tarafından gelmişsek pasajın merdiveninde kulak kesilirdik... Öyle düpedüz giremezdik ya babam esnaflık ritüeline başlamışsa... "He babam he... Dalları bastı kiraz..." , 'Gel madama gel napolyon

bunlar.” ya da mevsimine göre “Eyi muz madama bunlar.”. Babam bu naraları atarken yaşanamayız!!! Esnaf arkadaşları Akseki’li, Bozkır’lı, Giresun’lu komşuları da neredeyse 'hazır ol' da... Çünkü kiraz profesörü, muz ordinaryüsü merasim yapıyor... Geçenlerde Çiçek Pasajına gittiğimizde 'Sev İç Meyhanesi'nin sahibi de babamı, nam-ı diğer “Muhtar Emmi”yi çok özlediğini ve Sahne Sokağı'nın ve esnaflığın hiç tadı kalmadığını söyledi.

Daha sonraki yıllarda giyininip kuşandığımız özellikle boyanmış ayakkabı ve mizanpili ya da akşamdan bigudilerle sarılmış, açılmış, kabartılmış saçlarla, Rebul’un lavantası sürünülerek ve Rebul Eczanesi’nde çalışan ablama uğranacak; oradan bugünkü Beyoğlu Kaymakamlığı'nın bulunduğu o günün Santral Han’ı olan binaya geçilerek diğer ablam ziyaret edilecek ve o zamanlar trafiğe açık olan İstiklal Caddesi’nde arzı endam edilerek İnci’ye uğranacak ya da bugün gözümün dikenini olan Saray Muhallebisi’ne gidilecek... Bu bir kuraldı...

Bütün bunları neden mi yazdım? Yaşlandım... Yaşlanmış olmamın tadını çıkardım...

Beyoğlu veya Pera diye anıldığı şaşalı döneminin ardından büyük bir bölümü Rumlar’a ve Ermeniler’e dayatılan ‘varlık Vergisi’nin ardından, ‘6 - 7 Eylül Olayları ve İsrail devletinin kurulmasının sonucunda mallarını mülklerini, hatta bankadaki paralarını bırakarak göç edenlerin ardından Beyoğlu bugünkü taşradan aldığı göçle gelenlerin örflerinin ve adetlerinin hüküm sürdüğü cadde, trafiğe kapatılmış tencerecilerin, tavacıların, ucuz ve kalitesiz Çin malı satan giyim mağazalarının, dönercilerin AVM’lerin, otellerin hakim olduğu bir Beyoğlu İstiklal caddesi... Buyrun efendim...

Cadde-i Kebir, Pera ya da Beyoğlu... Taksim’le Tünel arası 1.400 metredir ve tam orta noktası Galatasaray’daki 50. Yıl anıtıdır... Cadde’nin ilk şekillenmeye başlaması Bizans döneminin sonrasında rastlar... İlk Müslüman yerleşimi 1491’de, II. Bayezit’in armağan olarak verdiği arazi üzerinde İskender Paşa’nın bir Mevlevi tekkesi kurmasıyla başlamıştır. II. Bayezit tarafından dört yol diye tarif edilen

asmaların olduğu mevkide yaptırdığı mescit bugün yerinde olmasa da mevkiye Asmalı Mescid adını vermiştir... Bugünkü Galatasaray mevkinde I.Süleyman'ın yaptırdığı Acemioglanlar Kışlası'nın da Müslüman yerleşimine katkısı olmuştur. Müslümanlardan çok azınlıkların mesken tutmasında Osmanlı'nın yabancılara verdiği imtiyazların daha sonra kapitülasyonun önemi büyüktür. 1917 Ekim devriminden kaçıp Beyoğlu'na yerleşen Rusların da önemi yadsınamaz... Bu kadar büyük nüfusa sahip yabancıların mutlaka ibadet hanelere ve elçiliklere ihtiyacı olduğundan yabancı dediğimiz azınlıklara toprak bağıışı bile yapılmıştır. Varlıkları ve ticaretleriyle caddeye müthiş hakim olmuşlardır. 19 yy'ın ikinci yarısına denk düşen bu canlılık beraberinde "Alafrangalığı", "frenk usulünü" de getirmiştir. İstanbul'daki levantenlerin ve konuk Avrupa'luların ıslahatlarla elde ettikleri imtiyazlar birleşince Grand Rue Pera birden bire lüks binaların eğlence mekanlarının o dönemin lüks tüketim mallarının satıldığı mağazaların mekanı olmuştur. Gelişme özellikle Abdülaziz döneminde hızlanmıştı. Bu süreçte sokaklar ve cadde taşlarla döşenmesi, gazla aydınlatılması, kanalizasyonların yapılması, daha sonra elektriğin getirilmesi Tünel'in inşası, önce atlı sonra elektrikli tramvaylar ve birçok sayıda alt yapı hizmetlerinin gerçekleştirilmesi caddeyi muhteşem kıldı. 19. yy'ın sonu 20. yy'ın başında bir çok dilin konuşulduğu caddede sinema ve tiyatro salonlarının, meyhanelerinin, eğlence yerlerinin açılması ve işletilmesi levantenlerin elindeydi.

İnanılmaz derecede kozmopolit olan Beyoğlu'nun ihtişamı, İstanbul'a ve Beyoğlu'na dayalı Türkleştirme politikası güden iktidarın II. Dünya Savaşı sırasında daha çok gayrimüslimlere dayattığı 'Varlık Vergisi', 1955 yılında da yine onlara yönelik politikaları nedeniyle yaşanan '6 - 7 Eylül' politik saldırılarının onları göçe zorlanmasıyla bozulur... 'Varlık Vergisi' ve '6 -7 Eylül' gibi zulüm politikalarına maruz kalmalarına rağmen Türkiye'deki sayılarını önemli ölçüde koruyan Rumlar için '1964 Tehciri' adeta 'altın vuruş' olmuştur. 1964 yılında onlardan 'yanlarına 20 kg. kişisel eşyaları ve 20 dolar karşılığı TL almaları ve en kısa zamanda ülkeyi terk etmeleri'



istenirken gayrimenkullerine de tedbir kararı konuldu, bankadaki paraları bloke edildi. İlk etapta 13 bin Rum'a uygulanan bu karar sonradan 45 bin kişiye ulaşır. Bu tarihten sonra Türkiye'deki Rum nüfusu hızla azalır. İsrail Devleti'nin kurulmasıyla da Yahudi nüfus azalır. Göç eden levantenlerden boşalan meslekler, zanaatlar beceriler, ilgi alanları ikame edilemedi. Tersine, kültürün içi boşaldı, kültürel doku bozuldu, kimlikler dejenere oldu... 1950'den sonra köyden kente oluşan göçten Beyoğlu da nasibini aldı. Azalan levanten nüfusun bir bölümünden de 12 Eylül 1980'de; bir '6-7 Eylül' daha yaşamamak için malını mülkünü bırakıp göçenler oldu...

Bu güzelim Beyoğlu'nu ellerinden gelse haritadan kazımak isteyenlere inat; kutlamaların, protestoların yapıldığı Caddede en sondan bir önce; nostaljik tramvay hattının paralelindeki ağaçlar sadece paralel olduğu için mi söküldü bilinmez... 'Gezi Olayları'na hiç girmeden Nuri Bilge Ceylan'a selam ediyorum!!!

## Galatasaray Lisesi

Sultan II. Bayezid zamanında Galata sırtlarında adına Gül Baba derler bir bektâşi dervişi yaşarmış. Asıl adı Cafer olan bu derviş aynı zamanda yaman bir yeniçeriymiş ve elinden tahta kılıcı, başının üstünden de gülü hiç eksik olmamış. Savaşlarda bile gülü ile savaşmış ama bu sefer elinde elbette gerçek kılıç olmuştur. II. Bayezid bir kış gün Galata sırtlarında avlanırken Gül Baba ile karşılaşır. Mevsim kış olmasına rağmen Gül Baba sultana yetiştirdiği sarı ve kırmızı güllerden hediye eder. Bu hediye II. Bayezid'in hoşuna ve Gül Baba'ya kendisinden bir isteğinin olup olmadığını sorar. Gül Baba da kendisi için bir şey istemediğini ama gül bahçesinin az ötesindeki tepeye bir okul yaptırmasını ve burada yetişecek öğrencileri enderunda hizmet için kullanmasını ister. Sultan bu isteği çok sever ve Gül Baba'nın gösterdiği yerde bir okul kurdurur. Bu okul günümüzün Galatasaray Lisesi olan Galata Sarayı Ocağı'dır. Daha sonradan Mekteb-i Sultani ismini alacak okul 1481 senesinde kurulmuş olur.

## Aznavur Pasajı

Ermeni asıllı, Londra doğumlu, Kahire’de vefat eden ve bir dönem İstanbul’da yaşayan; yaşadığı süre boyunca da İstanbul’a bir çok eser kazandıran (Cibali Tütün Fabrikası, Bulgar Kilisesi, Mısır Apartmanı vs.) mimar Hovsep Aznavur’un 1893 yılında yaptığı bir pasajdır. Pasajın 1989-93 yılları arasında içerisi tamamen yıkılarak yeniden yapılmıştır.

## Hazza Pulo Pasajı

(Yazı için Ayşen Karakullukçu Mert'e teşekkür ederiz.)

Kimi meyhaneleri, kimi sineması, kimi sahafı, kimi antikaları ile meşhur Beyoğlu'ndaki 9 pasajdan biridir. Hazza Pulo Pasajı. 1871 yılında dönemin ünlü bankerlerinden Rum asıllı Hacopulo tarafından dört katlı üç bina ve bunların ortasında bir bahçe olarak yaptırılmış. İstanbul'un en kalabalık caddesi olan İstiklal Caddesi ile Meşrutiyet Caddesi arasında saklı kalmış tarihi bir mekan... Haco Pulo olarak da bilinen nam-ı değer Hazza Pulo Han'ının hikayesi 140 yıl geriye uzanıyor, pasajın avlusunda bulunan çeşitli sahillerden toplanmış kaldırım taşları ise akıp giden zamana tanıklık ediyor... Bir asırdır popülerliğini koruyan bu han aynı zamanda İstanbul'un kozmopolit görüntüsünü birebir yansıtıyor. Eskiden Rum, Ermeni ve Yahudilerin yaşadığı mekanda günümüzde kitapçılar, şarap evi ve turistik eşya satan dükkanların yanı sıra bir kaç kahvehane diyebileceğimiz mekan da bulunuyor.

İlk yıllarında içinde barındırdığı terziler, moda evleri ve takı dükkanlarıyla Beyoğlu modasının kalbinin attığı bir yerdi. Namık Kemal'in İbret Gazetesini burada çıkarması ve Jöntürkler'in buluşma noktası olması bakımından da siyasi tarih için de ayrıca bir öneme sahip. Zira meşrutiyetin önemli savunucularından Namık Kemal daha sonra bir grup arkadaşıyla birlikte tutuklanarak yine buradan sürgüne gönderilmişti.

Günümüzde tüm bu özelliklerinin önemli bir kısmını kaybetmiş durumda. Özellikle 6-7 Eylül olaylarının yaşandığı dönem han için yeni bir devrin başlangıcı olmuştu. Bu tarihten sonra evlerini ve dükkanlarını birer birer terk etmek zorunda kalan gayrimüslimlerle birlikte hanın kimliği ve canlılığı da kaybolmuştu. Ardından 12 Eylül darbesiyle orijinal adının da unutturulmaya çalışıldığı bir dönem başladı ve pasaj girişine Danışman Geçidi tabelası yerleştirildi. Yakın zamanda buna bir de “Han Geçidi” ismi eklendi. Bir zamanlar mesken olarak da kullanılan ancak günümüzde son derece bakımsız ve köhneleşmiş olan hana tek canlılığı ise avlusunda bulunan çay ocağı ve kafelerin üniversite öğrencilerinden oluşan müşterileri veriyor. Ancak tarihi Han'ın huzurunu kaçıran asıl sorun ise yıllardır süren veraset davaları. Hazzo Pulo'nun eski sakinleri ve yeni gelen kiracılar dahil herkesin rahatsız olduğu bu 'sahipsizlik' durumu hanın bir türlü kendini toparlamasına izin vermiyor.

Bu pasajın bence diğerlerinden farkı, diğer pasajlarda da farklı mağazaları görebilirsiniz ama bence Hazza Pulo Pasajı zamanın gerisine açılan bir kapı, o geçitten geçince Taksim kalabalığından yeni yeni mağazaların görüntülerinden kurtulmuş ve sahafklar, çay kültürü olan mekanları, vintage tarzında kıyafetlerin bulunduğu mağazalar görünce, zamanın gerisine gitmiş gibi hissedebiliyorsanız. Kesinlikle gezmenizi tavsiye ederim. Hala kişiye özel şapka tasarlayan Madam Katia'nın dükkanı da burada avlu içinde. Ara Güler'in eczacı babasının ilk iş yeri handa 16 numarada bir ecza deposu. Sonraları 38 numarada bir eczaneye dönüşmüş, Ölene kadar da açık kalmış. 6-7 Eylül olaylarında zarar görmemiş, bir acil yardım servisi gibi hizmet vermiş. Meraklısı için ev şarabını kendi üretip satan, dillere destan bir de garsonu olan Şarap Evi ile bir de restoran binada mevcut. Pasajın üç kapısı var. Bunlar İstiklal ve Meşrutiyet caddelerine açılıyor. Bina iki yangın atlatmış ve iki önemli restorasyon da geçirmiştir.

18.yy'a dayanan 'Türk kahvehane kültürü'nün orjinaline yakın bir tezahürünü bugün bu Han'da bulmak mümkün. Özellikle İstanbul'da

bulunan öğrenciler, entellektüeller ve turistlerin bolca bulunduğu mekan haftanın her günü ve günün her saati dolu. Bu kadar popüler olmasının sebebi ise insanların küçük masalar etrafında iç içe oturmalarının onlara sağladığı güven duygusu. Yan masanızda oturan kişileri tanımasanız da asla size yabancı değillermiş gibi hoş sohbetler edebilir ve her türlü fikri saygı ile tartışabilirsiniz... Mekanda bulunan kahvehanelerde lezzetli Türk kahveleri içerek tavla oynayabilir veya bir köşede kitabınızı da okuyabilirsiniz. Mekan İstanbul'da yaşayan herkesçe bilinmemekle birlikte belki de görülmesi gereken yerlerde ilk sıralarda yer alıyor. Eğer yolunuz İstiklal Caddesine düşer ise Hazza Pulo'ya uğramanızı ve acı bir kahve içmenizi tavsiye ederim. Kim bilir belki size de bir hatırı dokunur ve 40 yıllık müdavimlerden biri oluverirsiniz...

### **Ayia Panayia İsodion Kilisesi**

Hz. Meryem'in kutsal tapınağa girişine ithaf edilmiş bir kilisedir. Panayia doğu kiliselerinde Hz. Meryem'i temsilen kullanılmaktadır. III. Selim'in verdiği ferman üzerine inşaatına başlanan kilise 1804 senesinde ibadete açılır. Ancak kilisenin yapılmasına dair alınan fermanın bir de ilginç öyküsü var. 1839 Tanzimat Fermanı'na kadar Osmanlı'da yeni kilise yapılmasına izin vermiyor, en fazla eski bir kilisenin aynı yerde yeniden kubbesiz ve çan kulesi olmadan yapılmasına izin veriliyordu. Kilisenin yapılabilmesi alınan bu ferman kilisenin banisi olan Dimitris Muzuris'in yakın arkadaşı Hariciye Nazırı İzzet Efendi sayesinde alınabilmiştir. Muzuris ile kilisenin yapımı için arsayı bağışlayan Hacopoulos güya kavga etmiş gibi Galata kadısının huzuruna çıkmışlar ve dava dosyasına bir şekilde ilgili arsada eski bir şapelin bulunduğu dair kayıt eklenmesini sağlamışlardır. Sonrasında da Galata kadısının mührü olan evrak ile bu aslında olmayan şapelin yeniden inşası için izin almışlardır. E tabi burada da İzzet Paşa'nın yardımları olmuştur.

Kilise saha sonra 1831 yılında genişletilmiş, 1837 yılında da çan kulesi eklenmiştir. Bir çok kez onarım gören kilise en son 2009 yılında onarım görmüştürve halen ibadete açıktır.

## Rejans

1917 Rus ihtilali sonrası İstanbul'a gelen sayıları yüzbine ulaşan Rus nüfusu İstanbul'da bir çok restoran açmışlardı. Bunlardan adı en çok bilinen, yakın zamana kadar hizmet veremeye devam eden restoran ise Rejans'tı. 1920'li yılların başında Rejans'ın şimdiki yerinde bir meyhane bulunmaktaydı. Mihail Mihailoviç burayı satın aldı. Ancak dekore edecek parası olmadığı için sadece ismini Turquoise olarak değiştirebildi. Aynı zamanlarda bir Fransız olan Berthet Le Régence isimli bir restoran açmış ancak işleri iyi gitmemişti. Mihailoviç Le Régence'ı Berthet'ten devraldı. Bir süre sonra Mihailoviç kendisine ortaklar bularak, Le Régence'in ismini ve Turquios'un yerini kullanarak 1932 yılında Rejans'ı hizmete açtı. Çok meşhur olan ve tutulan Rejans 1971'de Mihail Mihailoviç ölene kadar sorunsuz çalıştı. Bundan sonra ortaklar ve varisleri arasındaki anlaşmazlıklar nedeniyle karışık günler geçiren Rejans 1977'de çıkan yangınla hizmete ara verdi. 1978 yılında ise bu sefer iki ortaklı olarak yenilerek tekrar çalışmaya başladı. 2011 yılında ise kapısına mola verildiği belirtilerek kilit vurudlu. Ama belki de o kilit bir daha hiç açılmayacak en azından Rejans ismi ile. Bu arada, Rejans'ın 'saraya dayanan zerafet' anlamına geldiğini de söylemekte fayda var.

## Saint Antoine Kilisesi

(Yazı için Elif Talay'a teşekkür ederiz.)

13. yüzyıl başlarında, Francesco adında İtalyan bir keşiş, sonradan Hristiyan Azizi, bir tarikat kuruyor. Bu tarikata mensup kendilerine Fransisken diyen kahverengi cüppeler giyen, yoksul keşiş hayatı yaşayan insanlar, tarikatın doğduğu Assisi Kenti'nden yola çıkarak dünyayı dolaşmaya ve dini yaymaya başlıyorlar. Bu sırada 1195

yılında Lizbon kentinde, oldukça varlıklı bir ailenin oğlu olarak Fernando de Buglioni dünyaya geliyor. Aile zengin ve soylu bir aile, dönemin önde gelenlerinden. E tabi oğullarını büyük bir avukat olarak yetiştirmek ve şanlarını artırmak istiyorlar. Fakat oğulları, dünyevi hazlardan çok maneviyata önem veriyor. Ailesinin namını, ah eller ne derleri bir kenara atıyor ve her şeyini geride bırakarak, Lizbon'da bir manastıra sığınıyor. O dönemde yaygınlaşmaya başlayan dini olgular çerçevesinde, mütevazî hayatını ibadete adıyor ve azizliğe kadar yükseliyor. Adı da Saint Antoine oluveriyor. 1200 'lü yıllarda bizim şu Fransiskanlar taaa Konstantinopolis'e kadar geliyorlar. İlk evleri şimdinin Kalenderhane Camii olan Theotokos Kyriotissa kilisesi oluyor. Daha sonra birçok kilise inşa ediyorlar ve hatta 1724 yılında azizleri Antoine adına ilk kiliselerini yapıyorlar.

Gelgelelim, İtalya'nın şirin sahil kenti Cenova'da 1874 yılında bir oğlan dünyaya geliyor. Adı : Eduardo de Nari. Bu oğlancık, daha delikanlı olamadan tüm ailesini kaybediveriyor. Parasız pulsuz ne yapsın, İtalyan donanmasına katılıyor ve dünyayı dolaşmaya başlıyor. 1895 yılında İtalyan Kraliyet Donanması gemisi Archimede ile İstanbul'a gönderiliyor ki, bizim hikayeye de işte tam bu anda dahil olmaya başlıyor. Tarabya açıklarına demir atıp, karaya ayak basınca şöyle bir bakıveriyor bizim oğlan etrafına. Biraz hayal kırıklığı, sesleniyor içinden İstanbul'u yere göğe sığdıramayan Edmardo De Amicis'e : " Ah! Şairler, yazarlar, sizler gerçek birer masalcısınız!" Gönüllü mahzun, güvertede otururken bir gün, yanından geçen kayıkta dünya güzeli bir kız görüyor. Sükut-u hayale uğradığı şehir ona hayalinin aşkını getiriveriyor! Gelin görün ki, kız şehrin ileri gelenlerinden Alman bir ailenin biricik kızı. Bizim oğlan ise varı yoğu olmayan bir denizci! Mektuplaşmaya başlıyorlar, ailenin görkemli yalısının pembe panjurları şahit oluyor onların yazışmalarına. Bizim oğlan diyor ki kıza: "Sana rütbe olarak verebileceğim maalesef bir unvanım yok ama Venedik Uluslararası Güzel Sanatlar Sergisi'nde bir ödül olabilir." Mal varlığı olan biri değil ama, gözü gönüllü açık oğlanın, dokunuşu ile tuvallere, notalara hayat veriyor. Bu sayede Pera'nın entellektüel çevresinde saygın bir yer ediniveriyor. Alman kız

Kristel'in ailesi başta karşı çıkıyor kızlarının denizci ile mürüvvetine ama, aşk engel tanımıyor ve muradlarına eriyorlar. Bizim oğlan, 1905 yılında Giulio Mongeri ile ortak oluyor. Mongeri, o zamanlar otuzlarında İtalyan asıllı bir delikanlı. İstanbul' da doğmuş büyümüş. O yüzden iyi biliyor şehri. Beraber çalışmaya başlıyorlar.

1906 yılında, bu iki İtalyan mimarın önderliğinde, yazının başında bahsettiğimiz Aziz Antoine adına kilisenin bugünkü yerinde inşaata başlanıyor. Bir yıl maddi kaynak yetersizliğinden ara verilse de, beş yıl sonunda 1911'de kilisenin yapımı tamamlanıyor. 1912 yılında da kilise kutsanarak ibadete açılıyor. 20 yıl sonra XI. Pius kiliseyi Basilica düzeyine yükseltiyor.

1934 yılında kiliseye Angelo Giuseppe Roncalli adında Papa temsilcisi geliyor. Roncalli, İtalya'nın Lombardy bölgesine ait bir köyden on dört çocuklu bir ailenin dördüncü çocuğu. Atatürk ile aynı yılda soğuk bir Kasım ayında dünyaya gelivermiş. O zamanlar ellilerinde, görmüş geçirmiş bir din adamı. Görevi boyunca Türkiye'yi ve İstanbul'u çok seviyor. Hatta Türkçe'yi akıcı olarak konuşmaya başlıyor. Ne zaman ki, İkinci Dünya Savaşı patlak veriyor ve Nazi soykırımı başlıyor, bizim Roncalli de Türkiye'nin tarafsızlığını Almanya ve Polonya'dan kaçan Musevileri korumak için kullanıyor. Bu sayede binlerce Musevi'nin hayatı kurtuluyor.

O sıralarda bizim delikanlı aşık Eduardo, Cumhuriyet' in ilk yıllarında Atatürk ve İnönü ile dostluk kuruyor. İtalyan yatırımcılara aracı oluyor. Malı varlığı artırıyor. Bebek'te Villa Lydia'yı yapıyor ve eşi ile oraya yerleşiyor. Mal varlık var da, çiftin çocukları olmuyor. Lydia, bir aylık iken evlat edindikleri bebeğin adı. Bahtsızlık işte ya, bebek büyüyünce anlaşılıyor ki işitemiyor. Dolayısıyla konuşamıyor da yavrucağı. Üstüne bir de Kristel terkediveriyor Eduardo'yu. Dahası, İkinci Dünya savaşı denilen lanet onları da vuruyor ve baba kız, villayı satıp Galatasaray Lisesi'nin yakınındaki Işık Apartmanı'na taşıyorlar. Ömrünün son yıllarında İtalya'ya dönen ve orada vefat eden arkadaşı Giulio'dan bir yıl sonra da Eduardo , 1954 yılında

Ada'daki yazlık evinde hayata gözlerini yumuyor.

76 yaşına gelen ve hayatı boyunca birçok ülkede çeşitli olaylara vesile olan bizim kilisede de on yıl kadar görev yapmış olan, Roncalli , kilisenin mimarlarının ölümünden dört yıl sonra Papa olarak seçiliyor. Adı da John Papa 23 oluyor. Türkler O'na Türk Papa diyorlar. Birkaç yıl sonra mide kanseri buluveriyor Papa'yı. 1981 yılının Haziran ayında da vücudu yenik düşüyor kansere, veda ediyor hayata. 2006 yılında Papa'nın, elinde barış güvercini ile bir heykeli dikiliyor kilisenin bahçesine.

Saint Antoine kilisesi, inşa edildiği günden bu yana İstanbul'un en büyük ve cemaati en geniş kilisesi oluyor. Fakat bunun dışında,tarihte adı geçen her yer gibi, birçok insanın hayatına dokunuyor...Bunlardan sadece birkaçı ile tanışmış oldunuz, kim bilir daha ne hikayeler ne yaşanmışlıklar saklıyor Saint Antoine...

## **Nur-i Ziya Sokak**

Fransız Konsolosluğu'nun asıl girişinin ve 'Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası'nın bulunduğu sokaktır. Eski ismi Polonya Sokağı iken locanın buraya taşınması ile birlikte masonik anlamlar içeren Nur-u Ziya ismi verilmiştir. Bu isim günümüzde Nur-i Ziya halini almıştır.

## **Casa Garibaldi**

Modern İtalya'nın kurulmasında öncülük eden halk kahramanı Giuseppe Garibaldi 1828 senesinde Karadeniz'e giden bir gemideyken rahatsızlanır. Geminin kaptanı Garibaldi'yi tedavi görmesi için İstanbul'da indirir, geminin dönüşünde geri almak niyetindedirler. Garibaldi İstanbul'da 3 sene kalır. Bu sırada İstanbul'da İtalyan İşçi Birliği Derneği'nin kurucu başkanı olur. Derneğin genel merkezi olan bina da garibaldi'nin anısına Casa



garibaldi olarak anılmaya başlanır. Oysa Garibaldi Yeni Çarşı Caddesi'nde bir apartmanda yaşar.

## **Cezayir Sokağı**

Kendi halinde merdivenli bir sokak olan Cezayir Sokağı için ne olduysa 2003 yılında oldu. Özel bir şirket bu sokaktaki evleri satın alarak yeniden düzenledi ve sağlıklı sollu kafelerle doldurdu. Sokağın şeklinin ve yeni dokusunun tek başına yeterli olmayacağı düşünülmüş olmalı ki sokağa bir de isim verildi: Fransız Sokağı. Konu tam da burada karmakarışık bir hal almaya başladı zira başka herhangi bir sokağın ismini Fransız Sokağı olarak değiştirseniz sıkıntı olmazdı da (Bu arada resmi ismi hiç değişmedi, bilinen isimden bahediyoruz.) Fransızların yıllarca sömürgesi olan ve soykırım uyguladığı iddia edilen Cezayir Sokağı'nın isminin Fransız Sokağı bir çok tartışmalara neden oldu. Tartışmalar sonuç verdi, sokağın iki tarafındaki Fransız Sokağı tabelaları söküldü sökülmesine ama halkın diline dolandı bir kere Fransız Sokağı ismi.

## **Gül Baba Türbesi**

Galatasaray Lisesi'nin kurulmasına vesile olan Gül Baba'nın türbesinin burası iddia ediliyor olsa da daha yaygın olarak bilinen iddia Kanuni Sultan Süleyman ile Budin Seferi'ne giden Gül Baba'nın sefer sonrasında Macaristan'da kaldığı ve orada da öldüğü için mezarının Budapeşte'de olduğu yönündedir. Netekim Budapeşte'de de Gül Baba'ya ithaf edilmiş bir türbe ve türbenin hemen yanında da heykeli bulunuyor. Gül Baba'nın ayrıca Galatasaray Lisesi'nin arka bahçesinde de sembolik bir mezarı bulunmaktadır.

## **Fransız Sarayı**

Türk Astronom Takiyeddin'in rasathanesinin olduğu arsa, Kanunu Sultan Süleyman zamanında Fransızlara elçilik kurmaları için hediye edilir. Osmanlı topraklarındaki ilk daimi elçilik böylece 1581

senesinde açılmış olur. Yüzlerce yıl Farsnız elçiliği olarak kullanılan bina 1830 yangınında yanar ve 1839'da yeniden yaptırılır. Bugün görünen binanın mimarı Pierre Laurécisque'dir. Bina günümüzde Ankara'da bulunan Fransız Büyükelçisi'nin İstanbul'daki konutu mahiyetindedir. Fransız Sarayı'nın hemen yanında Fransız Mahkemesi bulunmaktadır. Bu mahkemenin duvarlarında 'Loi' (Kraliyet) 'Justice' (Adalet) ve 'Force' (Güç) yazmaktadır ve her bir kelime bir görselle resmedilmiştir. 1830 yangınından sonra yapılan restorasyon sırasında 'Loi' ve 'Justice' kelimelerinin görselleri yanlışlıkla karıştırılmıştır.

### **Venedik Sarayı**

1695 senesinde inşa edilen ve Beyoğlu'nda çıkan bütün yangınlardan kurtulan bina günümüze kadar gelen en eski elçilik binasıdır. 1780'li yıllarda kapsamlı bir yenileme çalışması yapılmıştır. Daha sonra bir çok kez tadilat görmüş olmasına rağmen 1780'deki orjinalliği bozulmamıştır.

1801 senesinde Fransa, Venedik Cumhuriyeti'ne son verince bina Fransa mülkiyetine geçmiştir. Ancak 1815 senesinde yapılan Viyana Kongresi sonrasında Venedik Avusturyalılar'ın eline geçince bina da Avusturya'lılara geçer. Her ne kadar Venedik sonradan İtalyanlar'a bağlanmış ve İtalyan'lar da 1870 yılında milli birliklerini sağlamış olsalar da Venedik Sarayı'nın İtalyanların eline geçmesi için İstanbul'un işgal edilmesi gerekecektir. İstanbul'u işgale gelen İtalyan askerlerinin ilk yaptıkları şeylerden birisi Venedik Sarayı'nı tekrar almak olmuştur.

### **Suriye Pasajı**

Suriyeli Ahmet ve Mehmet Abud kardeşlerin yazlık evidir. 1908 senesinde Rum mimar Vasiliadis'e yaptırılmıştır. Abud Ailesi ticaret yaparak zengin olmuşlardır ve saray tarafından sevilen bir ailedirler, çünkü 1896 yılında yaşanan et kıtlığı zamanında Suriye'den 4 gemi dolusu hayvan getirerek ve bunları ucuza satarak karaborsacılara

darbe vurmuşlardır. Bu aile ile ilgili anlatılan bir hikaye de Bosna Hersek'teki iş adamlarına verdikleri kredilerle ilgilidir. Bosna Hersek'in Austurya-Macaristan İmparatorluğu tarafından işgal edilmesi ile verdiği kredileri tahsil edemezler. Aradan zaman geçip de işgal bittikten sonra, bir haber alırlar. Yazıhaneleri Bosna'dan gelen tüccarlarla dolmuştur. Borçlular ya da varisleri zamanında aldıkları borçları geri getirmişlerdir...

## **Markiz Pasajı / Pastanesi**

(Yazı için Pınar Karaman'a teşekkür ederiz.)

1840 yılında açılan, ismi Cumhuriyet döneminde Şark Aynalı pasaj olan sonraları içindeki ünlü Lebon / Markiz Pastahanesi ile özdeşleşen ve şu an da Markiz Pasajı olarak bildiğimiz yer Pera ile Asmalımesciti birbirine bağlayan sokaktadır. O yılların önemli kitapçısı Koehler Kardeşler, Mandus Matbaası, Kuaför Kristich, Terzi Mulieri, İplikçi Kalaga gibi ünlü dükkanlara ev sahipliği yapmıştır.

Markiz Pastanesi ise önceleri LeBon (o yıllardaki sahibi Naum Tiyatrosu komilerinden Bay LeBon) adıyla faaliyet gösterirken Avedis Çakır 1940 yılında pastahaneyi satın alır ve burada yapacağı çikolata ve şekerlemeleri o dönemde Paris'te üretilen ünlü "Marquise de Sevigne" çikolataları kalitesinde yapmak istediğinden pastahanenin adını "Markiz" olarak değiştirir. Duvarlara Fransa'dan getirdiği Art-Nouveau tarzı panoları yerleştirir ve pastahaneyi vitraylarla süsler. Bu panolar dört mevsim temasını işlemektedir ama kışı simgeleyen pano İstanbul'a getirilirken kırıldığı için duvardaki yerini alamamıştır. Yaz panosu ise daha sonra sökülerek yerine büyük bir ayna asılmıştır. 1970'li yılların başında pastahanenin bulunduğu bina satışa çıkarılır ve açılan davalardan sonra maalesef sonuç Markiz'in aleyhine sonuçlanır ve kapanır. Avedis Çakır'da Markiz'i kaybetmenin acısıyla bir süre sonra vefat eder. 1977 yılında Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu tarafından korumaya alınır. 1993 yılında Aksoy Şirketler Grubu burayı satın alır ve 2003 yılında tekrar hizmete sokar.

Markiz'in geçmiş yıllardaki müdavimleri ise tarihi önemini anlamakta yardımcı olacaktır: Namık Kemal, Şinasi, Tevfik Fikret, Ahmet Haşim, Abidin Dino, Sait Faik, Orhan Veli, Mina Urgan, Atilla İlhan, Haldun Taner ve daha nice isimleri ağırlamıştır.

Şu anda Markiz dönemini yansıtan hediyelik eşyaların ve İsviçre'de özel olarak MonMarkiz için üretilen pralin, truffe, dev truffe, cognac, likör baton ve whisky likör batonlardan oluşan 41 çeşit geniş çikolata koleksiyonunun satışa sunulduğu MonMarkiz ,Doğa Bitkisel firmasının ilk mağazası; şampanya ve vodka barı Charlotte; vücut bakım ürünlerinin ünlü markası L'occitane en Provence; Ravelli; Alman tasarım markası Koziol; Türkiye'deki ilk mağazasıyla Dunlop Shoe Company; Taboo; yine Türkiye'deki ilk mağazasıyla Ivy Oxford Sportswear; farklı bir konseptle Mavi Jeans; Stefanel; Vario gibi mağazalarla seçkin müşterilere hizmet veriyor.

Pastahanenin içinde, artık Markiz'in simgesi haline gelmiş olan kemerler içindeki fayans panoları göreceksiniz önce. Sonbahar ve ilkbahar adını taşıyan bu panolar, Ch. Boulanger Choisy-Le-Roi firmasının ürünü ve ressam J.A. Arnoux imzalı ve 1905 tarihine ait. İmalat kalitesiyle bilinen bu panolar, imal eden fabrika 1. Dünya Savaşı sırasında yıkıldığı için, yüksek değerinde antik parçalar olarak biliniyor. Bu panolar ayrıca boyut ve marka olarak İstanbul'da da bilinen tek parça olma özelliği taşıyor. Aslında dört mevsim olarak sipariş edilmiş ama diğer iki parçanın montaj sırasında kırıldığı sanılıyor. Pastanenin diğer bir özelliği de Mazhar Resmol'un vitray çalışması.

## **Santa Maria Draperis Kilisesi**

Françesko adındaki zengin bir ailenin çocuğu bir gün askeri bir sefer sırasında esir düşer ve bir sene esir hayatı yaşar. Ne olduysa bundan sonra olur ve tüm yaşam tarzı, felsefesi değişir. Hz. İsa'nın doğumunun üzerinden yaklaşık 1200 sene geçmiştir ve artık Françesko adında birisi yoksullukta adaletin olduğunu ve herkesin keşif hayatı yaşaması gerektiğini savunur. Çünkü Hz. İsa öyle yaşamıştır. Hristiyanlıkta yeni bir tarikat doğmuştur. Bu tarikatı

benimseyenlere de Fransisken denilmeye başlanır. İşte bu Fransiskenlerin İstanbul'da da bir kiliseleri vardır Sirkeci'de. İstanbul'un fethinden sonra bu kilise Galata taşınır. Galata'da çıkan 1584 yangınında yerle bir olan kilise için Fransiskenler yeni bir yer aramaya başlarlar. Aradıkları yeri Madam Draperis hediye eder. Altı senede yapılan kilise 1590 senesinde açılır ama artık adı Santa Maria Draperis'tir. Fakat kilise 1660'da yine yanar, yenilenir ve 1678 senesinde yine yanar. Bunun üzerine artık Galata'dan vazgeçilir ve Pera'ya apılır kilise. Pera'da da iki kere yanar. Sonuncusu meşhur 1870 yangınıdır. 1904'te yeniden inşa edilir kilise. Kilisenin girişindeki kitabede dönemin padişahı II. Abdülhamit'e ve belediye başkanı Rıdvan Paşa'ya gösterdikleri kolaylıklardan dolayı teşekkür edilmektedir. Kilisenin en değerli elemanı giriş kapısının hemen üstündeki kucağında Hz. İsa ile Hz. Meryem mozayigi. Söyleneceye göre bu mozaik kilisenin ilk günlerinden, taa 16. yüzyıldan kalma.

## **Asmalı Mescit**

Sokak ismini II. Bayezid döneminde Tershane-i Amire'de kalafatçıbaşı olarak çalışan Yunus Ağa'nın yaptırdığı Asma Mescidi'nden almıştır. Bugün yeri tam olarak bilinmemektedir.

## **Botter Han**

Hollanda asıllı Jean Botter tarafından 1900 yılında yaptırılmıştır. Jean Botter'in mesleği terzilik, dönemim Osmanlı sosyetesine hizmet etmiştir hatta Sultan II. Abdülhamit'in özel terziliğini yapmıştır. Hanın giriş katı mağaza, orta katları atölye üst katları ise Jean Botter'in evidir. İstanbul'daki ilk art nouveau binadır.

## Narmanlı Han

(Yazı için Ayşen Karakullukçu Mert'e teşekkür ederiz. )

Narmanlı Yurdu diye de anılan bu yapının tarihi 1831'e dek uzanır. 19. Yüzyıl'da Beyoğlu'nda iki büyük yangın felaketi vardır. İlk yangın 1831'de ikincisi 1870'de gerçekleşir. Bugün İstiklal Caddesi üzerinde "eski" olarak tasvir ettiğimiz tüm yapılar 1870 yangını sonrası inşa edilmiştir. Bir kaçı hariç. 1831 yangınından sonra inşa edilen Narmanlı Hanı 1870 yangınına atlatarak günümüze ulaşabilmiş en eski yapılardan birisidir. 1831'de Rus elçilik binası olarak inşa edilen yapı 1845 yılına kadar bu amaçla kullanıldıktan sonra, yolun karşısına bugünkü Rus elçilik sarayı inşa edilince, mahkeme ve hapishane binası olarak işlevine devam etmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında Beyaz Rusları ve Rus turizm şirketlerini ağırlayan yapı 1933 yılında aslen Erzurum'un Narman ilçesinden gelen iki tüccar kardeşe satılır. Avni ve Sitki Narmanlı kardeşler burayı yüksek kira bedelleriyle ticarethanelere kiralamak yerine sanatçı ve edebiyatçılara kiralamayı tercih etmişler. Bedri Rahmi, Aliye Berger, Ahmet Hamdi Tanpınar gibi pek çok sanatçıya ev sahipliği yapmış bir mekandır burası.

Narmanlı Han, İstiklal Caddesi'nin Tünel'e kıvrıldığı noktada, İsveç Konsolosluğu'nun tam karşısındaki Müeyyid Sokağı'na yuvarlak bir dönüş yapıp, Sofyalı Sokağı boyunca devam eder. Eski numaralara göre 388 ve 390 numaradadır. Ön cephesi iki katlıdır. Üst kat büyük, gösterişli fil payeler üzerine oturur. Üst kata hem caddeden hem de tonozlu girişin köşesindeki merdivenden çıkılır. Tonozlu girişten binaya girdiğinizde kendinizi avluda bulursunuz. Rus Elçiliği olarak kullanıldığı yıllarda, içinde renkli balıkların yüzdüğü havuzun bulunduğu yerdeki tek katlı binanın dışında, avluyu çevreleyen yerleşim yerlerinin hepsi iki katlıdır. Giriş kapısının sağ ve solunda, daha önce at arabalarının bekleme yeri, sonraları ise dükkân olarak kullanılan kemerli bölümler bulunur. Narmanlı Han'ın Beyoğlu 19. yüzyılda yeniden şekillenirken ilk inşa edilen yapılardan olduğu biliniyor. Dönemin ünlü mimarı Giuseppe Fossati tarafından, o zamanki adıyla Dersaadet Rusya Sefarethanesi olarak 1830'larda

yapılmış. 1847 yılında yapımı tamamlanan bugünkü Rus konsolosluk binası tamamlanana dek elçilik binası ve hapisane olarak kullanılmış. Rus elçiliğinin yeni binaya taşınmasından sonra konsolosluk büroları ve Rus ticaret ofislerinin bir kısmı burada çalışmaya devam etmiş. 1. Dünya Savaşı sırasında Rusya ile diplomatik ilişkiler askıya alındığında kullanılmamış ve bakımsız kalmış. 1917 Ekim Devrimi sonrasında ise İstanbul'a gelen çok sayıda Rus mülteciye ev sahipliği yaparak yeniden canlanmış. 1930'ların başında binada sadece Rus hükümetine bağlı Neft Syndicat ve Intourist turizm şirketleri hizmet veriyormuş. 1933'te Rusların buradan tamamen çıkmasından sonra binayı İstanbul'un ünlü tüccarlarından Avni ve Sıtkı Narmanlı kardeşler satın almış. İlk iş olarak Eminönü'ndeki işyerlerini buraya taşıyan Narmanlı kardeşler sanatsever kişilikleriyle tanınıyorlarmış ve burayı da sanılanın aksine yüksek paralar karşılığı tüccarlara kiralayabilecekleri yerde makul fiyatlarla sanatçılara kiralamayı tercih etmişler. Bu girişim ile bina Narmanlı Yurdu olarak anılmaya başlamış.

Narmanlı Yurdu, kısa zamanda kültür ve sanat çevresindeki önemli isimlerin bulunduğu, fikir ürettiği bir yer haline gelmiş. İlk olarak, o zamanlar yeni kurulan, Zeki Faik İzer, Nurullah Berk, Elif Naci, Cemal Tollu, Abidin Dino ve Zühtü Müridoğlu'nun yer aldığı D Grubu'nun 1933 yılındaki ilk sergisine ev sahipliği yapmış. İstanbul'da sergi açacak mekân bulunmadığından sanatçılar Narmanlı'daki Mimoza Şapkacısı'nda açmışlar sergilerini. Daha sonra 1944'te giriş kapısının sağındaki odalardan birine Ahmet Hamdi Tanpınar yerleşmiş ve en bilinen eserlerini burada üretmiş. Onun zamanında yurdun ön cephesinde dükkânlar, avluya girdikten sonra bir tarafta aileler diğer tarafta ise kiraya verilen odalar yer almış. Ahmet Hamdi yedi yılını geçirdiği Narmanlı Yurdu'ndaki odasında dönemin önemli sanatçılarını ağırlamış.

Zamanla aileler Narmanlı'dan ayrılmış. Ahmet Hamdi Cihangir'e yerleşmiş. Ancak Narmanlı Yurdu asıl bundan sonra sanatla anılmaya başlamış. Bedri Rahmi Eyüboğlu Ahmet Hamdi'nin mekânına taşımış

atölyesini. Hemen yanına Ulus gazetesine İstanbul'dan haber geçen Neş'et Atay yerleşmiş. Aliye Berger'in dört odalı atölyesi ön cepheyeye bakıyormuş. Dr. Firsek Karol heykellerini üç odayı birleştirerek yaptığı atölyesinde üretiyormuş. Ermenice günlük gazete Jamanak 1966 yılından 1993 yılına kadar bu binada yayın hayatına devam etmiş. İstanbul'un ilk konfeksiyoncularından Antoine Visconti'nin mağazası ve Andrea Kitabevi de aydın ve sanatçıların arasında yerini almış.

Narmanlı Yurdu 1970'li yıllara kadar entellektüel bir yaşam alanı, bir bellek olmuş. 70'lerden 90'ların ortalarına dek bu birikimin izlerini görebilmek mümkünmüş, çünkü o yıllardaki sakinleri dilden dile aktarmışlar bu yaşanmışlıkları. Bu yakın dönemde kimi İstanbullunun yolu ortadaki tek katlı binada bulunan 2. Noter'e düşmüş, avludaki mor salkımların, akasyaların kokusunda dinlenmiş kimi... Avludaki dükkânlar yavaş yavaş sahaflara dönüşürken eski kitapların kokusu karışmış mor salkımlarinkine... Muhtemelen Yurt'tan Han'a da bu dönemlerde evrilmiş adı. Kendini kedilere adanmış Meral Hanım'ın kedileri Narmanlı'yı mesken tutmuş bu zamanlarda. Sonra üniversite öğrencilerinin müdavimi olduğu dipsiz müzik kaynağı Deniz yerleşmiş dükkânlardan birine. Geçen bunca yılda Narmanlı hep cıvılcıvcı yaşanmış, ancak yüzü de eskimeye başlamış.

90'ların ikinci yarısında Narmanlı Han'ın avluya bakan mekânları yavaş yavaş boşaldı. 2001 yılında Narmanlı kardeşlerin varisleri binanın restore edilebilmesi için % 15 hisselerini Yapı Kredi Koray İnşaat'a sattı. Restorasyon projesi mimar Halil Onur tarafından hazırlandı. Binaya üç kat eklenmesini öngören proje, dönemin Anıtlar Kurulu tarafından onaylandı. Bunun üzerine sivil toplum kuruluşları projeye taraf olmadıklarını belirtmek için imza kampanyası başlattılar. Ardından dava açtılar ve dava yürütmeyi durdurma kararıyla sonuçlandı. Restorasyon bir türlü gerçekleştirilemeyince 2008'de bu kez Narmanlı Han'ın 12 varisi hisselerini geri almak amacıyla Yapı Kredi Koray'a dava açtılar ve kazandılar. Bu süreçten sonra Narmanlı Han sessizliğe gömüldü. En



son 2010 yılında noter de taşındıktan sonra ön cephesindeki girişin demir kapıları konuklara kapandı. Akasya ağaçları, mor salkımlar, Meral Hanım'dan yadigâr kalan kediler ve bekçi kaldı bir tek geriye. Son yıla dek ön cephede işlevlerini sürdüren dükkânlar da birer birer kapandı ve 2014 yılına girdiğimiz ilk günlerde gazeteler varislerin bu kez Narmanlı Han'ın tüm hisselerini sattığını yazdı. Binanın yeni sahipleri Erkul Kozmetik'in sahibi Mehmet Erkul ve Eteksan Tekstil'in sahibi Tekin Esen. Basın açıklaması da "Tarihi yapıyı bozmadan, ufak restorasyonlar yapıp, aslına uygun devam edeceğiz." şeklinde. Bekleyip göreceğiz.

## **Kırım Kilisesi**

Kırım Savaşı'nın ardından savaşın anısına müttfikimiz İngilizler'e eski bir Rum mezarlığının arazisi kilise yapmaları için hediye edilir. Mimarı Londra Adalet Sarayı'nın mimarı da olan George Edmund Street'dir. Kilisenin inşaatına 19 Ekim 1858 tarihinde daha önce İstanbul'da İngiltere adına bir çok farklı görevde bulunan Lord Stratford de Redcliffe Canning attığı temel ile başlanır. İnşaat zaman zaman duraksar ama nihayetinde neogotik kilise 22 Ekim 1868 tarihinde ibadet açılmıştır.

Temel atıldığında Osmanlı tahtında Sultan Abdülmecid vardır ama kilise açıldığında Sultan Abdülaziz; İngiltere'de ise Kraliçe Viktoria tahtta oturmaktadır. Kraliçe kilise için teşekkür mahiyetinde bir otomobil hediye eder payitahta; otomobil dönemin şeyhülislamı tarafından 'şeytan işi' olarak görüldüğü için Sarayburnu'ndan denize atılır.

Anglikan kilisesi olan Kırım Kilisesi 1970 senesinde cemaati olmadığı için kapatılır. Kilisenin zongoçu kimseyi içeri sokmaz, sokmadığı gibi de içerde ne kadar değerli eşya varsa hepsini satar. Kilise 1991 yılına kadar kapalı kalır. 1991 senesinde Sri Lankalı Anglikan mülteciler kilisenin kullanımını için İngiltere Konsolosluğu'na başvururlar ve başvuruları kabul edilir. Kilise o zamanda beri ibadete açıktır.

## Fotoğraflar



Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası



Eski Beyoğlu'ndan bir kare




Gül Baba Türbesi / Budapeşte




Rejans



[www.istanbulgezginleri.com](http://www.istanbulgezginleri.com)

 /IstanbulGezginleri

 /gezginist